

Prawo i polityka penitencjarna – warsztaty ze stosowania prawa

Zajęcia nr 1 cz. II – Cele, zasady, oraz funkcje kary pozbawienia wolności

Mgr Agata Hulak

18 października 2017 r.

Cele kary pozbawienia wolności

- Kara pozbawienia wolności jest karą absolutnie niezbędną w zwalczaniu przestępczości, albowiem spełnia bardzo doniosłe cele i funkcje społeczne.
- Negatywne strony tejże kary, czy też jej niska skuteczność resocjalizacyjna, stanowią podstawę jedynie do umiarkowanego jej orzekania, a także do odrzucenia poglądu, że kara długotrwała (surowa) jest karą skuteczną, nie zaś do całkowitego jej odrzucenia.
- Podkreślić należy, iż współczesna polityka karna, kryminologia, czy też doktryna prawa karnego, postulują stosowanie kar i środków karnych alternatywnych w stosunku do kary pozbawienia wolności (jeśli jest to możliwe).

- Cele wykonywania kary – art. 67 k.k.w. – są pochodną wielu czynników (tradycje polskiego prawa karnego, rozwój penitencjarystyki, poglądy doktryny)
- Zgodnie z art. 67 k.k.w. wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu:
 - wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądaných postaw, szczególnie
 - poczucia odpowiedzialności oraz
 - akceptacji konieczności przestrzegania porządku prawnego.
- W treści art. 67 § 2 k.k.w. określono warunki służące do osiągnięcia celu wymienionego § 1 oraz podstawowe warunki, w których oddziaływanie powinno się odbywać :

§ 2. Dla osiągnięcia celu określonego w § 1 prowadzi się indywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary, w różnych rodzajach i typach zakładów karnych.


- Natomiast w § 3 art. 67 k.k.w. unormowano najważniejsze środki oddziaływania na skazanych.
- Na podstawie wskazanej powyżej regulacji do najważniejszych środków oddziaływania można zaliczyć:
 - 1) wykonywanie pracy (zwłaszcza, jeśli sprzyja to zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych),
 - 2) nauczanie,
 - 3) zajęcia kulturalno – oświatowe (mają na celu wypełnienie czasu wolnego skazanych w sposób pożyteczny),
 - 4) podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym,
 - 5) środki terapeutyczne.

Zasady odnoszące się do wykonywania kary pozbawienia wolności

- Wśród zasad odnoszących się do wykonywania wszystkich kar (w tym kary pozbawienia wolności) i środków karnych wymienia się w szczególności następujące zasady:
 - praworządności,
 - humanitaryzmu,
 - indywidualizacji,
 - podmiotowości,
 - modyfikowania wykonywania kar i środków karnych,
 - udziału społeczeństwa w ich wykonywaniu .
- Obok powyższych zasad wymienia się też zasady szczególnie ważne dla wykonywania kary pozbawienia wolności, które są dyrektywami dotyczącymi stosowania przepisów prawa, ich rozumienia, a także sposobów postępowania ze skazanymi. Zasady te nie muszą być wrazone w ustawie *expressis verbis* , mogą natomiast wynikać bezpośrednio z przepisu lub zespołu norm.

- Do owych zasad należy zaliczyć:
 - 1) **zasadę ochrony społeczeństwa i bezpieczeństwa skazanych,**
 - 2) **zasadę udziału społeczeństwa w wykonywaniu orzeczeń oraz w świadczeniu pomocy społecznej readaptacji skazanych**
 - realizacji tej zasady jest poświęcony m.in. rozdział VII k.k.w. (art. 38-43),
 - 3) **zasadę indywidualizacji w wykonywaniu kary**
 - dostosowanie trybu i sposobu wykonywania kary do indywidualnych właściwości skazanych,
 - 4) **zasadę wolnej progresji**
 - uzależnienie warunków odbywania kary, łączności ze światem zewnętrznym, w znacznym stopniu od ich postawy i zachowań,
 - zasada ta jest zawarta w przepisach dot. typów zakładów karnych (art. 70 k.k.w. - typy zakładów karnych: zamknięty, półotwarty i otwarty), możliwości awansowania i degradowania skazanych (art. 89 k.k.w.) oraz wielu innych przepisach.

- **Art. 89 k.k.w.**
- § 1. Jeżeli postawa i zachowanie skazanego za tym przemawiają, przenosi się go z zakładu karnego typu zamkniętego do zakładu typu półotwartego lub otwartego.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio przy przenoszeniu skazanego z zakładu typu półotwartego.
- § 3. Skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności można przenieść do zakładu karnego typu półotwartego po odbyciu przez niego co najmniej 15 lat, a do zakładu typu otwartego – po odbyciu przez niego co najmniej 20 lat kary.
- § 3a. Przeniesienie, o którym mowa w § 1, skazanego z zaburzeniami preferencji seksualnych za przestępstwo określone w art. 197 – 203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z tymi zaburzeniami, wymaga zgody sędziego penitencjarnego.
- § 4. Ujemna ocena postawy i zachowania skazanego, a także względy bezpieczeństwa mogą powodować przeniesienie go do zakładu karnego typu półotwartego lub zamkniętego.

- 
- Należy wskazać, iż w wyniku rozwoju nauk penitencjarnych i doświadczeń zgromadzonych w ciągu kilkudziesięciu lat, wyłaniają się również nowe zasady wykonywania kar:
 - 1) Zasada podmiotowości w traktowaniu skazanych i kształtowania się stosunków partnerskich między skazanymi i osobami wykonującymi karę,
 - 2) Zasady łączności zakładów karnych i skazanych ze światem zewnętrznym.

Funkcje prawa karnego wykonawczego

- Problem funkcji prawa karnego wykonawczego jest bardzo złożony, gdyż dotyczy wykonywania rozmaitych kar i środków karnych, których wspólną cechą jest jedynie wywołanie dolegliwości, co należy do istoty kary.
- Do funkcji tych należy zaliczyć:
 - 1) **funkcję gwarancyjną**
 - funkcja wspólna dla wykonywania wszelkich kar i środków,
 - wykonywanie kar nie może przekraczać warunków określonych prawem,
 - ma szczególne znaczenie w wykonywaniu kary pozbawienia wolności;
 - 2) **funkcja readaptacyjna**
 - przygotowanie skazanych do samodzielnego (bez kontroli) życia w społeczeństwie;

3) funkcja izolacyjno – zabezpieczająca

- obrona społeczeństwa przed poważną przestępczością,
- ochrona współskazanych oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w zakładach karnych,
- nie można utożsamiać tej funkcji z zasadą ochrony społeczeństwa (izolacja nie zawsze ma na względzie tylko ochronę przed przestępczością, istotą może być również wykonywanie kary izolacji wynikające z innych przesłanek - np. zdrowotnych, dyscyplinarnych).

Materiały źródłowe

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy,
- T. Szymanowski „Prawo karne wykonawcze z elementami polityki karnej i penitencjarnej” , Warszawa 2017